

2021044657

МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА

Врз основа на член 35 став (10) од Законот за заштита на културното наследство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 20/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 38/14, 44/14, 199/14, 104/15, 154/15, 192/15, 39/16, 11/18 и 20/19), министерот за култура донесе

ПРАВИЛНИК ЗА КРИТЕРИУМИТЕ, УСЛОВИТЕ И НАЧИНОТ НА ВРШЕЊЕ НА ВАЛОРИЗАЦИЈА, КАТЕГОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, СОДРЖИНАТА НА ЕЛАБОРАТИТЕ И НАЧИНОТ НА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА РЕВИЗИЈАТА

I - ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишуваат критериумите, условите и начинот на вршење валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство, содржината на елаборатите и начинот на обезбедување на ревизијата.

Член 2

Одделни изрази употребени во овој правилник, го имаат следното значење:

1. „Воспоставување на заштитата“ е стекнување статус на заштитено добро согласно со закон и почеток на важењето на прописите односно актот за заштита на културното наследство врз таа основа, за одредено добро;
2. „Промена на заштитата“ е редефинирање на вредностите, значењето, границите, зоните или режимот на заштита, како и секоја друга промена што се одразува како проширување, засилување, намалување или изземање на дејството на заштитата, за одредено добро;
3. „Престанок на заштитата“ е губење на статусот на заштитено добро и престанок на важењето на прописите односно актот за заштита на културното наследство врз таа основа, за одредено добро;
4. „Добра за кои основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство“, се добра коишто се внесени во некоја од службените евиденции од областа на заштитата на културното наследство или заслужуваат да бидат заштитени како специфични белези на националната историја и култура без оглед на нивната неевидентираниост како такви.

Член 3

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата се вршат согласно со:

1. научните и стручните сознанија од областа на која припаѓа односниот вид културно наследство;
2. расположивите податоци и документација за одноското добро и
3. резултатите од долнителните и наменските истражувања на одноското добро.

II - КРИТЕРИУМИ ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА, КАТЕГОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА

Општи критериуми

Член 4

Валоризацијата и ревалоризацијата за сите видови на културно наследство се врши врз основа на следните општи критериуми, и тоа:

1. автентичност, изразена преку степенот на присутност на изворните односно оригиналните или примарните облици, појави, концепција, материјали, техника на изработка, компоненти или окружување на добрата;

2. реткост, изразена во однос на квантитетот на односниот вид, појава, процес, облик или изглед, односно степенот или интензитетот на застапеност на добрата на одреден простор и во одредено време;

3. репрезентативност, изразена како впечатливост во својот вид во опфат на одредено подрачје или време, типичност или специфичност на облиците, појавите, творечките изрази или другите особености на добрата;

4. разновидност, изразена како богатство на содржини односно присутност на различни творечки изрази, структури, облици, појави, процеси или видови односно типови или поттипови добра;

5. интегралност, изразена преку степенот на единството на функциите и облиците, вклопеноста на структурите односно содржините, интеракцијата со средината, поврзаноста на деловите во целината и слично;

6. зачуваност, изразена преку степенот на задржаност односно оштетеност, уништеност, деградираност, загрозеност или нарушеност на интегритетот наспрема изворната состојба на добрата;

7. старост, изразена како време на настанување и траење на добрата;

8. втемеленост, изразена како присутност во културните и социјалните традиции на заедницата, препознаена од заедницата и поединците како носители и пренесувачи на нивното културно наследство;

9. припадност, изразена преку учеството во градење на чувството на идентитет и континуитет на заедницата и на поединецот што се темели на пренесување на искуствата и на заедничкото паметење.

Утврдување категорија на значење

Член 5

За утврдување одредена категорија на значење на доброто, покрај општите критериуми од член 4 на овој правилник, според видот на одноското добро се применуваат следните критериуми, и тоа:

а). Критериуми за недвижно и движно културно наследство од исклучително значење:

1. уникатност, изразена како ремек-дело односно единствено уметничко остварување;

2. исклучителност, изразена како раритет или најкарактеристичен пример за одреден вид творештво;

3. впечатливост/репрезентативност, изразена како карактеристичен пример за стилови во уметноста, архитектурата, конструкциите, облиците на традиционални населби и живеалишта или урбанистички концепции;

4. влијателност, изразена како значително влијание врз развојот на културата, уметноста, науката, техниката или општествениот развој;

5. поврзаност, изразена во однос или како сведоштво за идеи, верувања, значајни настани и истакнати личности што имале пресудно значење за преобразбата на општеството;

6. висок степен на автентична зачуваност.

б). Критериуми за недвижно и движно културно наследство од големо значење:

1. документарност, изразена како сведоштво од поширок интерес за проучување на општествените појави односно општествено-економските и културно-историските прилики во одредена епоха односно период;

2. повторливост, изразена како застапеност во поголем број, а со тоа и како причина за исклучување на одноското добро од повисоката поткатегорија;

3. фрагментарност, изразена како присутност на делови односно детали или други вредносни елементи од исклучително или големо културно и историско значење;

4. поврзаност, изразена во однос на значајни настани и истакнати личности од националната историја и култура.

в). Критериуми за значајно недвижно и движно културно наследство:

1. документарност, изразена како сведоштво од потесен интерес за проучување на општествени појави односно прилики на локално ниво или на ниво на одделни области и дисциплини или периоди на развојот;

2. повторливост, изразена како голема бројност на застапеност, а со тоа и како причина за исклучување на доброто од повисоката категорија односно повисоките поткатегории;

3. поврзаност, изразена во однос на настани и личности од локално или друго потесно значење.

г). Критериуми за нематеријално културно наследство од исклучително значење:

1. исклучително сведоштво за човековиот креативен гениј;

2. неповторливост, изразена како раритетен пример за одреден вид нематеријално творештво;

3. висок степен на автентична зачуваност;

4. подготвеност и оспособеност на поединци, групи или заедници, носители на нематеријалните добра, да го развиваат своето знаење и вештини и да го пренесуваат на други;

5. усогласеност со постоечките меѓународни инструменти за човековите права, потребата за взаемно почитување меѓу заедниците и одржливиот развој.

д). Критериуми за нематеријално културно наследство од големо значење:

1. автентично сведоштво за народните традиции;

2. карактеристичност, изразена како препознатлива издвоеност во рамките на соодветниот вид на нематеријално културно наследство;

3. висок степен на автентична зачуваност.

ѓ). Критериуми за значајно нематеријално културно наследство се:

1. повторливост, изразена како застапеност во поголем број, а со тоа и како причина за исклучување на одноското добро од повисоката поткатегорија;

2. низок степен на автентична зачуваност.

Член 6

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата на недвижните добра се врши:

1. како поединечно недвижно добро и интегрално со движните предмети што се составен дел на недвижноста, односно што трајно се споени со самата градба или трајно служат за нејзино искористување (во натамошниот текст: недвижности по намена);

2. независно од збирките и поединечните предмети сместени или изложени во нив, кога тие не преставуваат недвижности по намена;

3. одделно од контактните зони, но и со оглед на нив;

4. како група/комплекс од две или повеќе поединечни недвижни добра од ист вид, група/или подгрупа што формираат просторно- организирана и функционална целина што може интегрално да се валоризира, категоризира и ревалоризира како споменичка целина.

Член 7

Движните добра по правило се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат како збирки.

Движните добра што ги сочинуваат архивските збирки и збирките на јавните музејски, библиотечни и кинотечни установи можат да се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат единствено како збирки.

Збирките на движни добра се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат интегрално, независно од вредностите, својствата и значењето на поединечните добра во истите.

Збирките на движни добра се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат независно од објектите во кои се сместени или изложени.

Член 8

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата на нематеријалните добра се врши само за добра односно елементи кои се уште се практикуваат и доколку се воспостават услови за нивно понатамошно манифестирање и пренесување на идните генерации.

Нематеријалните добра по правило се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат како поединечни добра.

Нематеријалните добра се валоризираат заедно со инструментите, реквизитите, предметите, производите кои учествуваат во нивното манифестирање.

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата на нематеријалните добра се врши со активно учество на носителите.

Режим на заштита

Член 9

Режимот на заштита од прв степен за недвижно и движно културно наследство подразбира:

1. зачувување, заштита и одржување на целовитоста на историската структура, (формата, типологијата на градење, изгледот и другите вреднувани архитектонско - конструктивни и уметнички содржини од ентериерот и екстериерот на заштитеното недвижно добро, односно слоевитоста на движното добро), преку преземање на следните заштитни мерки: конзервација, реставрација, санација, превентива, како и анастилоза и рекомпозиција во исклучителни случаи и

2. усогласување на функцијата/ и намената за опстанок и одржлив развој на културното добро според строго одредени мерки на заштита, користење и одржување при што ќе се зачувуваат автентичните уметнички, амбиентални, просторни или други карактеристики според кои доброто е вреднувано.

Режимот на заштита од втор степен за недвижно и движно културно наследство подразбира зачувување на вредностите на заштитеното добро со можности за негова одржливост и развој со/или преку:

1. адаптација на ентериерот со зачувување на автентичната просторна организација на главните простори и типолошките карактеристики на одредени карактеристични елементи, конзервација и реставрација на доброто,

2. парцијални реконструктивни зафати (за обнова на исчезнати/деградирани делови на доброто), ревитализација и уредување на просторот на заштитеното добро и неговата непосредна околина, со цел да се овозможи нивен одржлив развој, без деградирање на просторниот концепт и утврдените вредности на доброто,

3. архитектонско и/или партерно обликување на празните простори и локации под посебни услови, без нарушување на достапноста до автентичните карактеристики на доброто и на пределот од неговата непосредна околина и

4. интервенции на делови од збирки или на предмети во функција на што подобра презентација, како и пренесување на постојниот запис на нов носач доколку со тоа се обезбедува потрајна заштита (за аудиовизуелните и фонотечните добра).

Режимот на заштита од трет степен за недвижно културно наследство подразбира:

1. контрола на габаритите и висините на објектите во оние простори на контактната зона каде што се утврдува дека со несоодветни интервенции од наведениот вид би се нарушиле визуелните на заштитеното добро и би се попречила достапноста на доброто;

2. контрола на уличната мрежа и на друга урбана инфраструктура на оние простори на кои со несоодветно планирање од наведениот вид би се попречило соодветното функционирање на заштитеното добро;

3. архитектонско - партерно обликување на празните простори, или изградба на нови објекти на празните локации под посебно одредени заштитно - конзерваторски услови.

Член 10

На едно недвижно културно добро, особено споменичка целина и културен предел, може да се примени комбиниран режим на заштита.

Член 11

Со режимот на заштита на нематеријалното културно наследство се обезбедува:

1. достапност на добрата на јавноста;

2. правилна употреба и пренесување на добрата во изворните средини;

3. одржливост на добрата преку идентификување, документирање, научно истражување, зачувување, заштита, поттикнување, пренесување на традицијата на идните генерации по пат на формално и неформално образование и ревитализација на напуштените сегменти на доброто;

4. поттикнување на учество на поединците, групите или заедницата коишто го практикуваат доброто во процесот на идентификување, изведување и пренесување на доброто на идните генерации;

5. популаризирање и промовирање на доброто со одржување на изложби, стручни собири, фолклорни смотри, фестивали, концерти, како и преку електронските медиуми, аудио и видео записи и слично и

6. едуцирање на кадар за пренесување на знаењето и вештините по пат на работилници, семинари, формалното и неформалното образование.

Член 12

Документирањето на добрата во процесот на валоризација, категоризација и ревалоризација се врши по потреба, според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто, доколку пропишаниот вид и обем на документација не е создаден претходно или не е целосен и соодветен на потребите за изработка на елаборатите за валоризација и ревалоризација на предметното добро.

III - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА ДОБРА ЗА КОИ СЕ ДОНЕСУВА АКТ ЗА ПРИВРЕМЕНА ЗАШТИТА И ЗА РЕЗЕРВИРАНИ АРХЕОЛОШКИ ЗОНИ

Член 13

Валоризацијата на добра за кои се донесува акт за привремена заштита е прелиминарна и се врши во следните случаи:

- кога нема објективни можности да се спроведат потемелни истражувања и проучувања на односното добро или од други причини не може да се изврши валоризација од член 14 став 1 од овој правилник;

- кога постои опасност или ризик од оштетување или уништување на доброто, и
- при случајни откритија.

IV - ЕЛАБОРАТИ ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ И ЗНАЧАЈНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Член 14

Елаборатите за валоризација на културно наследство од особено значење и на значајно културно наследство се изработуваат според видот на доброто, и тоа:

- елаборат за валоризација на недвижно културно наследство,
- елаборат за валоризација на движно културно наследство, и
- елаборат за валоризација на нематеријално културно наследство.

Елаборатите за валоризација од став 1 на овој член, содржат податоци и документација за односните добра, систематизирани во следните поглавја:

1. идентификација на доброто;
2. постојна состојба;
3. оправданост за предложената категорија на значење;
4. режим на заштита;
5. документација и
6. библиографија.

Елаборатите за валоризација на културното наследство од став 1 на овој член, без оглед на видот на културното добро ги содржат следните основни податоци:

1. назив на доброто, вклучувајќи локални и други познати називи покрај официјалниот назив;
2. локација;
3. единствен матичен број на доброто;
4. класификација на доброто;
5. датирање и
6. опис.

Содржина на елаборатот за валоризација на недвижно културно наследство од особено значење и значајно недвижно културно наследство.

Член 15

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи:

1. назив на доброто,
2. локација:
 - општина;
 - населено место, негов дел или најблиско населено место;
 - месност, вклучувајќи и локални називи;
 - адреса;
3. опис на доброто,
4. топографски податоци (координати: X и Y),
5. граници на доброто (опис) со следните податоци:
 - градежната парцела, чии граници се утврдени со урбанистички план или според КП;
 - природните меѓи, сообраќајници и слично вон населени места, односно кога не е донесен урбанистички план;
6. контактни зони (една или повеќе) со следните податоци:
 - означување на зоните;
 - граници на зоните (опис, одделно за секоја зона);

7. катастарски податоци:
 - катастарска општина (КО);
 - катастарски парцели (КП) на доброто, во неговите граници и за контактните зони, одделно;
8. површина:
 - на секое поединечно добро, под објект (габарит);
 - вкупната површина на идното заштитено добро (за споменички целини односно презентирани археолошки локалитети);
 - на контактните зони, одделно;
 - вкупна површина на идното заштитено подрачје;
9. автор (и) на доброто,
10. функција на доброто:
 - изворна;
 - дополнителна/изменета;
 - сегашна;
11. поврзаност:
 - со претходен статус на заштита;
 - со друго заштитено добро доколку таквата информација претставува дополнителна референца за значењето на културните вредности на одредениот простор во кој се наоѓа односното добро.

Во елаборатите за валоризација на недвижни добра односно згради чија главна и ефективна намена е чување или изложување на движно културно наследство и посебните скривници определени за сместување на движното културно наследство, како и центрите во кои се наоѓаат значаен број споменици и движно културно наследство определени како објект за заштита во случај на вооружен судир, поглавјето за идентификација не ги содржи податоците за контактните зони и за вкупната површина на идното заштитено подрачје.

Член 16

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи:

1. физичка состојба и зачуваност:
 - на доброто во целина;
 - на составните делови на доброто;
2. загрозеност на доброто:
 - степен на загрозеност;
 - причини/фактори на загрозеност;
3. имотно-правна состојба:
 - сопственик (лични/основни податоци) и/или корисник, (лични/основни податоци).

Во елаборатите за валоризација на споменичка целина и културен предел, поглавјето за постојната состојба не ги содржи податоците од став 1 точка 3 на овој член.

Член 17

Поглавјето за оправданост кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи:

1. вредности и значење на доброто со примена на критериум/ите врз основа на кој/кои е извршена валоризацијата на доброто;
2. предлог за категорија на доброто, со образложение според применетите критериуми и
3. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 18

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки од соодветниот степен/и на режимот на заштита, што се однесуваат на:

1. почитувањето, чувањето и одржувањето на доброто;
2. непосредната заштита на доброто;
3. забранети и дозволени мерки кои можат да се изведуваат на доброто;
4. користењето, презентацијата и популаризацијата на доброто;
5. управување со доброто и ризиците на кои тоа е изложено;
6. достапноста на доброто;
7. интегрираната заштита и
8. конзерваторскиот мониторинг,

Во елаборатите за валоризација на споменичка целина и културен предел, поглавјето за режимот на заштита покрај податоците од став 1 на овој член, содржи и податок за унапредувањето на квалитетот на животната средина во идното заштитено подрачје.

Член 19

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи:

1. фото-документација (колор или црно-бела) особено:
 - аеро-снимка или панорамски снимки (за споменичка целина и/или културен предел од особено значење);
 - снимки на визури, силуети, доминанти и урбан или рурален пејсаж, за и во границите на доброто и во границите на секоја контактна зона;
 - снимки на фасади и друг екстериер со детали на карактеристични содржини во границите на доброто и во границите на секоја контактна зона;
 - снимки на ентериер со детали на карактеристични содржини и на недвижности по намена и
 - снимки на натписи;
2. техничка документација, особено:
 - картографски приказ на географската позиција и пристапот до односното добро, како и на топографски карти за односниот регион, област или општина, во размер 1:50.000 или 1:100.000 (за резервираните археолошки зони и културен предел);
 - ситуација на заштитеното подрачје (според ажурна геодетска подлога), со нанесени објекти, КП и други содржини во границите на доброто и во границите на секоја негова контактна зона, во размер 1:100 до 1:1.000 (за сите видови и категории недвижни добра);
 - архитектонска документација: цртежи на основи (минимум два), фасади (минимум две карактеристични) и минимум еден пресек на постојна состојба, во размер 1:50 до 1:100 и
 - графички прилози - валоризација со предлог категорија на значење на доброто и предложен режим на заштита на заштитеното подрачје (на доброто и контактната зона);
3. правна документација и други јавни исправи, особено:
 - имотен / поседовен лист за поединечно заштитени добра;
 - извод од катастарски план;
 - катастарски операт (за недвижни добра од особено значење што опфаќаат повеќе катастарски парцели во границите на заштитеното подрачје) и
 - извод од урбанистички план.

Член 20

Поглавјето за библиографија кај елаборатите за валоризација на недвижни добра, содржи податоци за користени извори за аргументација на вредностите на односното добро или други податоци со кои се потврдува значењето на доброто.

Содржина на елаборатот за валоризација на движно културно наследство

Член 21

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи податоци за:

1. назив на доброто;
2. вкупниот број предмети (добра) во збирката;
3. вкупниот број предмети (добра) во збирката по видови добра (за мешовити збирки);
4. опис на доброто, односно на збирката во целина и
5. список на предметите во збирката со основни податоци за секој поединечен предмет според востановените музеолошки стандарди за различните видови движно културно наследство.

Член 22

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи податоци за:

1. физичка состојба и зачуваност:
 - на доброто (збирката) во целина;
 - на составните делови на доброто;
2. обезбеденост или загрозеност на доброто:
 - сместување на доброто (услови, пристап, ракување);
3. имотно-правна состојба:
 - сопственик/корисник (лични/основни податоци);
 - начин/правна основа за стекнување на правото на сопственост или користење.

Член 23

Поглавјето за оправданост кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи податоци за:

1. вредности и значење на доброто според применетите критериум/и врз основа на кој/кои е извршена валоризацијата на доброто;
2. категорија на доброто според применетите критериуми врз основа на кои е извршена категоризацијата и
3. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 24

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки од соодветниот степен/и на режимот на заштита, што се однесуваат на:

1. почитувањето, чувањето и одржувањето на доброто;
2. непосредната заштита на доброто;
3. користењето, презентацијата и популаризацијата на доброто;
4. управувањето со доброто и ризиците на кои тоа е изложено;
5. достапноста на доброто или неговите делови експонирани за јавноста и
6. конзерваторскиот мониторинг.

Член 25

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи:

1. фото-документација (колор или црно-бела):
 - групни снимки на односната збирка;
 - поединечни снимки на карактеристични примероци на збирката;
2. техничка документација, особено:
 - калкови на натписи доколку се суштествен елемент на доброто;
 - цртежи/скици на фрагментирано зачувани предмети доколку се суштествени за идентификација, односно вреднување на доброто.

Член 26

Поглавјето за библиографија кај елаборатите за валоризација на движни добра, содржи податоци за користени извори за аргументација на вредностите на составните делови на збирката или други податоци со кои се потврдува значењето на доброто, односно збирката.

Содржина на елаборат за валоризација на нематеријално културно наследство

Член 27

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на нематеријални добра, ги содржи следните податоци:

1. назив на доброто;
2. историски податоци или преданија за доброто;
3. денешна примена, опис, промени во однос на историските/ традиционалните обрасци;
4. носител(и) на одредениот вид добро (лични податоци, улога во практикувањето на делото);
5. предмети, реквизити, производи што се користат и/или произлегуваат од изведбата/ манифестација на делото и
6. простори поврзани со доброто.

Член 28

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на нематеријалните добра, содржи податоци за поводот, начинот и учесниците во негување/изведуваче на нематеријалното добро во моментот на неговата валоризација.

Член 29

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на нематеријалните добра, содржи забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки кои се однесуваат на:

1. континуитет во почитувањето и негувањето на доброто;
 2. правилната употреба на доброто;
 3. правењето и чувањето записи за доброто;
 4. поттикнувањето на пренесувањето на доброто во изворните и други средини.
- Режимот на заштита од ставот 1 на овој член, треба да се однесува на:
- осигурување достапност на доброто на јавноста;
 - поттикнување иницијативи за пренесување и негување на доброто во изворните средини, односно мотивирање на поединците, групите и/или заедниците кои го практикуваат доброто во учество на активности за негова одржливост и популаризација;

- мултидисциплинарен пристап во обезбедување на одржливост на добрата преку формално и неформално образование, документирање, истражување, заштита и ревитализација на напуштените сегменти на доброто и
- едукација на кадар за пренесување на знаењето и вештините.

Член 30

Поглавјето за оправданост кај елаборатите за валоризација на нематеријалните добра, содржи податоци за:

1. вредности и значење на доброто за одредена заедница и/или за целото општество и
2. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 31

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на нематеријалните добра, ги содржи следните податоци:

1. дескриптивни записи;
2. мелографски записи;
3. кореографски записи;
4. аудио-визуелни записи;
5. нотни записи;
6. други записи во врска со идентификацијата, значењето и начинот на изведба/практикување;
7. управување со ризиците на кои е изложено доброто и
8. писмена согласност на носителот/носителите на одредениот елемент од доброто.

Член 32

Поглавјето за библиографија кај елаборатите за валоризација на нематеријалните добра, содржи податоци за користени извори за аргументација на вредностите на односниот елемент од нематеријалното добро или други податоци со кои се потврдува значењето, презентацијата, негувањето и популаризацијата на доброто.

V - ЕЛАБОРАТИ ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА НА ДОБРА ЗА КОИ СЕ ДОНЕСУВА АКТ ЗА ПРИВРЕМЕНА ЗАШТИТА И ЗА РЕЗЕРВИРАНА АРХЕОЛОШКА ЗОНА

Член 33

Елаборатите за валоризација на добрата за кои се донесува акт за привремена заштита и за резервирана археолошка зона содржат податоци и документација за односните добра, систематизирани во следните поглавја:

1. идентификација на доброто;
2. постојна состојба;
3. оправданост за предлогот за донесување акт за привремена заштита или акт за прогласување на резервирана археолошка зона;
4. режим на заштита и
5. документација.

Елаборатите за валоризација на добрата за кои се донесува акт за привремена заштита и акт за прогласување на резервирана археолошка зона содржат податоци за:

1. назив на доброто, вклучувајќи локални и други познати називи;
2. локација;
3. единствен матичен број на доброто;
4. класификација на доброто;
5. датирање и
6. опис.

Елаборатите за валоризација на доброта за кои се донесува акт за привремена заштита и за акт за прогласување на резервирана археолошка зона, покрај податоците од ставови 1 и 2 на овој член, содржат и податоци за рокот на траење на привремената заштита односно за рокот за резервирање на подрачјето кое се прогласува за резервирана археолошка зона.

Содржина на елаборатот за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита

Член 34

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи:

1. назив на доброто;
2. локација:
 - општина;
 - населено место, негов дел или најблиско населено место;
 - месност, вклучувајќи и локални називи;
 - адреса;
3. опис на доброто;
4. топографски податоци (координати: X и Y);
5. граници на доброто (опис) со следните податоци:
 - градежната парцела, чии граници се утврдени со урбанистички план или катастарска парцела;
 - природните меѓи, сообраќајници и слично (кога нема урбанистички план);
6. контактни зони (една или повеќе) со следните податоци:
 - означување на зоните;
 - граници на зоните (опис);
7. катастарски податоци:
 - катастарска општина (КО);
 - катастарски парцели (КП) на доброто, во неговите граници и за контактните зони, одделно;
8. функција на доброто:
 - изворна;
 - сегашна.

Член 35

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита, содржи податоци за:

1. физичка состојба и автентична зачуваност на:
 - доброто во целина;
 - составните делови на доброто (за споменички целини и културен предел);
2. загрозеност на доброто:
 - степен на загрозеност;
 - причини/фактори на загрозеност;
3. имотно-правна состојба:
 - сопственик и/или корисник (основни податоци) за поединечни добра.

Член 36

Поглавјето за режим на заштита кај елаборатите за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи предлози за пропозиции и други превентивни и корективни мерки што се однесуваат на:

1. почитувањето, чувањето и одржувањето на доброто;
2. непосредната заштита на доброто;
3. управувањето со доброто и ризиците на кои тоа е изложено и
4. достапноста на доброто.

Член 37

Поглавјето за оправданост кај елаборатите за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи:

1. вредности и значење на доброто според достапните информации и прелиминарни истражувања и
2. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 38

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на недвижните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи податоци за:

1. фото-документација (колор или црно-бела):
 - снимки на визури, силуети, доминанти за и во границите на доброто и во границите на контактната зона;
 - снимки на фасади и друг екстериер и
 - снимки на ентериер.
2. техничка документација:
 - картографски приказ на географската позиција и пристапот до односното добро и
 - картографски приказ на границите на предложеното заштитено подрачје;
3. правна документација:
 - извод од катастарски и/или урбанистички план.

Содржина на елаборат за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита

Член 39

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи:

1. назив на доброто;
2. вкупен број предмети (добра) во збирката по видови добра (за мешовити збирки) и
3. опис на доброто, односно на збирката во целина.

Член 40

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи:

1. опис на физичката состојба/зачуваност на збирката во целина;
2. обезбеденост или загрозеност на доброто и
3. имотно-правна состојба:
 - сопственик/корисник (основни податоци).

Член 41

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи предлог на превентивни мерки за:

- збирката во целина;
- условите на просторот во кој се сместени делата од збирката и
- начинот на чување, ракување и транспорт на делата.

Член 42

Поглавјето за оправданост на предлогот кај елаборатите за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи:

1. сублимирани резултати од прелиминарни истражувања на вредностите и значењето на доброто и
2. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 43

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на движните добра за кои се донесува акт за привремена заштита содржи фото-документација (колор или црно-бела), и тоа:

- групни снимки на односната збирка и
- поединечни снимки на карактеристични примероци на збирката.

Содржина на елаборат за валоризација на резервирана археолошка зона

Член 44

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на резервирана археолошка зона содржи:

1. назив на доброто вклучувајќи и локални називи;
2. локација:
 - општина;
 - населено место, негов дел или најблиско населено место;
 - месност (според локални називи);
3. опис на доброто;
4. топографски податоци (координати: X и Y);
5. граници на доброто (опис):
 - парцела(и) на опфатот на заштитената зона и
 - природните меѓи, сообраќајници и слично доколу нема урбанистички план;
6. контактни зони (една или повеќе):
 - означување на зоните;
 - граници на зоните;
7. катастарски податоци:
 - катастарска општина (КО);
 - катастарски парцели (КП) на доброто, во неговите граници и за контактните зони, одделно;
8. површина:
 - на заштитената археолошка зона;
 - на контактните зони и
 - вкупна површина на заштитеното подрачје;
9. сегашна функција на доброто.

Член 45

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на резервирана археолошка зона содржи:

1. физичка состојба и зачуваност:
 - на доброто во целина;
 - на контактните зони;
2. загрозеност на доброто:
 - степен на загрозеност;

- причини/фактори на загрозеност;
- 3. имотно-правна состојба:
- сопственик и/или корисник (основни податоци).

Член 46

Поглавјето за оправданост кај елаборатите за валоризација на резервирана археолошка зона содржи:

1. причини за валоризација на доброто како заштитена археолошка зона;
2. сублимирани резултати од прелиминарни истражувања на вредностите и значењето на доброто, и
3. образложение за предложениот режим на заштита.

Член 47

Поглавјето за документација кај елаборатите за валоризација на резервирана археолошка зона содржи:

- аеро-снимка или панорамски снимки (најмалку една) и
- картографски приказ од ажурирана геодетска подолога на позицијата и пристапот до доброто, топографски карти за односниот регион, област или општина, во размер 1:50.000 или 1:100.000.

VI - РЕВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Содржина на елаборати за ревалоризација на културното наследство

Член 48

Елаборатите за ревалоризација се изработуваат според видот на доброто и категоријата односно заштитниот статус на добрата.

Елаборати за ревалоризација се:

- елаборат за ревалоризација на недвижно културно наследство,
- елаборат за ревалоризација на движно културно наследство и
- елаборат за ревалоризација на нематеријално културно наследство.

За добрата за кои е донесен акт за привремена заштита и акт за прогласување на резервирана археолошка зона не се врши ревалоризација.

Член 49

Елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство содржат податоци и документација за односните добра, систематизирани во следните поглавја:

1. идентификација на доброто;
2. постојна состојба;
3. оправданост за промената;
4. режим на заштита или промена на постоечкиот режим на заштита;
5. документација и
6. библиографија.

Елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство ги содржат следните основни податоци:

1. назив на доброто, вклучувајќи локални и други познати називи покрај официјалниот назив;
2. локација;
3. единствен матичен број на доброто;

4. класификација на доброто;
5. датирање и
6. опис.

Член 50

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, покрај податоците за односниот вид добра, ги содржи и следните податоци:

1. акт за заштита (назив, број и датум, доносител, датум на влегување во сила на актот);
2. регистрација во Националниот регистар на културното наследство (во натамошниот текст: Регистарот);
 - назив на делото според Регистарот во кој е извршен уписот на одноското добро;
 - реден број на уписот на одноското добро и
 - акт за регистрација.

Ако постои промена на податоците за идентификација на доброто од членовите 15, 21 и 27 од овој правилник, таквата промена посебно се назначува на соодветното место во поглавјето за идентификација, вклучувајќи ги и повеќекратните промени на ист вид податоци за доброто.

Член 51

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, ги содржи соодветните податоци за односниот вид добра од членовите 16, 22 и 28 од овој правилник.

Ако постои промена на податоците од став 1 на овој член, за таквата промена се наведуваат детални објаснувања на соодветното место во поглавјето за постојната состојба, вклучувајќи ги и повеќекратните промени на ист вид податоци за доброто.

Член 52

Поглавјето за оправданост на предлогот за промената кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, содржи:

1. образложение за потребата/причините од ревалоризација на доброто, и
2. содржина и опис на промената што се предлага.

Ако ревалоризацијата вклучува и категоризација, односно промена на категоријата на доброто, на соодветните места од поглавјето за оправданост за промената во смисла на став 1 на овој член, се наведуваат детални објаснувања за тоа, особено во поглед на критериумите и споредбените анализи, како и заклучното согледување за предложената категоризација односно утврдување на нова категорија.

Член 53

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, ги содржи соодветните податоци за односниот вид добра од членовите 18, 24 и 29 од овој правилник.

Ако се предлага промена на режимот на заштита или мерките за заштита што е веќе утврдено со акт за заштита, на соодветните места од поглавјето во смисла на став 1 на овој член, се наведуваат детални објаснувања за тоа.

Член 54

Поглавјето за документација кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, ги содржи податоците и документацијата за односниот вид добра од членовите 19, 25 и 31 од овој правилник.

Доколку постои потреба од измени и дополнувања на веќе изготвената документација во процесот на валоризација за таквата потреба се наведуваат објаснувања во поглавјето за постојна состојба на доброто и видот на дополнителната или изменета документација што се приложуван на односниот елаборат.

Член 55

Поглавјето за библиографија кај елаборатите за ревалоризација на сите видови на културно наследство, ги содржи користените извори во процесот на валоризацијата од членовите 20, 26 и 32 од овој правилник, како и новите извори за аргументација на вредностите на одноското добро со кои се потврдува значењето на доброто, кои се користени во процесот на ревалоризацијата.

VII - ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 56

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 111/05 и 130/13).

Член 57

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

Бр. 53-1888/2
17 февруари 2021 година
Скопје

Министер,
Ирена Стефоска, с.р.